

si napravimo načrt za vstanovo rokodelskih šol. Pri teh je, če bodo v rokah praktičnih in izvedenih veščakov, uspeh gotov, kajti dobrih pomočnikov primankuje čedalje bolj. To pa ne le pri nas, marveč povsod. Podrobnosti, za katere obrti in kdaj bi kazalo poskusiti ustanovitev prve take šole, ne spadajo v to razpravo. Inicijativo za to bi mogli poprijeti iz razlogov, katere smo navedli, v to poklicani krogi, morebiti dotični odsek, katerega je nekdanj na predlog poslanca Lenarčiča volil deželni zbor. Le to naj omenim, da bode treba tukaj poslušati nasvete praktičnih mož iz rokodelskega stanu, ki imajo višje obzorje, in katere bomo, ako le hočemo, lahko združili v ta prekoristni namen.

Ker se pa vse to ne more kar na jedenkrat zgoditi in utegne trajati še mnogo let predno se bodo pokazali trajni sadovi takega delovanja, skrbeti nam bode z vso odločnostjo, da v rokodelstvu ohranimo do sedaj vsaj to, kar še imamo. V ta namen ne bodem nasvetoval ustanove kacic društev, saj jih imamo že toliko, da ne vemo več kam ž njimi in saj to prav lahko dosežemo brez vsacega društva, ako nas vodi pravo domoljubje.

Neobhodno potrebujemo v ta namen sodelovanja naših rokodelcev, obrtnikov in trgovcev. Izgledov, kako naj to storimo, hočemo navesti le nekaj. Ker nismo kapitalisti, ne moremo proti tuji industriji navesti jednako številne vojske, pač ji pa moramo zapirati pota tudi posamezni in malih četah. Rokodelec, ki ne more napraviti velikega skladišča, proizvajati naj prične posamen izdelek, kateremu je najbolj kos. Iz jedne same vrste ni težko, napraviti male zaloge, ki bode pričetek večje in obširnejše. Jeden ali drugi naj posveti svojo pozornost izdelovanju kake specialitete, porabi naj za take predmete čas, ko nima naročenih del. Take predmete, naj si bode obleka, čevlji, perilo, pohištvo ali drugi potratni predmeti, razstavi naj v izložna okna ter jim napravi napis „domače blago“ in „domače delo.“ Tudi naše ženstvo je priučeno izvršitvi različnih ročnih del. Danes svoje pridnosti nima drugje pokazati, nego v domači hiši. Osnujmo si s skupnimi močmi „permanentno obrno razstavo“ na živahnem kraju našega mesta. Tja naj položijo naši producenti iz mesta in dežele vzorce in cenike svojega dela in truda. Tam naj ima občinstvo sleherni dan priliko, ogledati si domačo industrijo in izvedeti za naslove producentov. Pridnemu ženstvu bi bila taka razstava najugodnejša prilika za dobavo naročnic na ročna in umetna dela.

Naši časniki naj odprejo posebno rubriko v svojih predalih, kjer naj za majhno ceno objavljajo naslove tistih rokodelcev, ki imajo pripravljeno kako malo zalogo rokodelskih predmetov.

Trgovci naši poiščejo naj si tudi te domače izdelovalce ter naj pokupijo take izdelke v prodajo. Tudi ti naj jih ojunajajo na prav viden način kot „domači izdelek.“

Občinstvo, ki kupuje, pa naj se, predno se poda v trgovino s tujim blagom, osvedoči po časnikih in trgo-

vinah, kje mora iskati domače blago. Če ga dobi in je izdelek vsaj tako cen in dober kakor ptuji, kupi naj domače blago.

Za narodno čast in dolžnost naj vsakdo smatra, imeti le domače pohištvo, nositi le domačo obleko. Ne prezirajmo najneznatnejšegz predmeta, kajti ravno v tacih predmetih je najživahnejša kupčija. Premalenkostna naj vam ne bo nobena stvar in če je tudi — nogovica.

Saj se tudi te lahko na Kranjskem delajo. Domače izdelke kupovati, naj postane pri nas moderna strnja. Če bomo vsi tako delali, ojačili se bodo kmalu domači obrtniki, delali bodo čedalje lepše in boljše in ker ne bodo imeli rizike velikih zalog, tekmovali bodo prav lahko kot producentje in prodajalci s prve roke s prekupovalci ki so svoj obulus morali že oddati veliki industriji.

S tem končam. Morebiti pade vsaj jedno zrno tega semena na rodovitna tla.

Gospodarske stavbe.

Vsako posestvo mora imeti primerno število gospodarskih stavb. Preveč stavb je gospodarju v škodo, ker povzročajo preobilo troškov za popraviljanje in vzdrževanje, kakor tudi za zavarovanje proti ognju. Nepotrebne stavbe torej znižujejo vrednost posestva in večkrat se priporoča, da takove stavbe podremo, če jih ne moremo prodati.

Na samem ležeča zložena posestva prodajamo s stavbami vred, razkosana posestva pa večjidel prodajamo na drobno, kos za kosom, stavbe pa tudi posebej. Pri prodajah na drobno plačujejo nam včasih zemljišča po jako visoki ceni, to opazujemo navadno v zelo obljudenih krajih, kjer si prebivalci na leto kaj malo prihranjujejo s pridnostjo, varčnostjo in s postranskim zaslužkom. S prihranjenim denarjem plačujejo nakupljena zemljišča potem v tri do petletnih obrokah in sicer z vštetimi obrestmi ali brez njih.

V malo obljudenih krajih, kjer je dovolj zemlje kupcev pa ne za posamezna zemljišča, prodajajo cela posestva, to je s stavbami vred.

Gospodarske stavbe same na sebi ne donajajo nikakega dohodka. Vendar so za gospodarstvo neobhodno potrebne, da spravljamo vanje živino, pridelke in drugo. Ker prizadeva zgradba in vzdrževanje stavb mnogo troškov, jih sploh smatrajo za gospodarsko breme.

Če pri nakupu kakega posestva vrednost stavb posebej določujemo, kako je treba isto prav za prav odšteti od zemljiščne vrednosti. Že so stavbe v dobrem stanju, najbolje storimo, da jih popolnoma prezremo, v dotičnem računu in določimo vrednosti zemljišča, če pa so stavbe v slabem stanju, ali če jih ni dovolj in je treba novih zgradb ali obilih poprav, moramo za to potrebne troške

odšteti od vrednosti zemljišča. Pri nakupu posestva moramo namreč vselej zahtevati za gospodarstvo potrebne stavbe.

Ni hočemo n. pr. kupiti na samem 10 ha zemlje, ki je rabila dosihmal za pašnik, ter hočemo narediti iz nje lepo posestvo. Če računamo, da bi nam v polje predelan pašnik dajal po odbitku vseh troškov pridelovanja na leto 30 fl. čistega dohodka od 1 ha, tedaj bi dobili od 10 ha 30 fl. na leto. To polje bi nam torej dajalo recimo 4% obresti od zemljiškega kapitala, ki je potemtakem vredno 7500 fl. Ali v sedanjem stanju ni teh 10 ha vredno še 7500, kajti treba je še pred vsem gospodarskih stavb, da dosežemo čisti dohodek v znesku 300 fl. Če zgradimo potrebne stavbe za 3500 fl., vredna je zemlja tornj le 4000 fl. Za to ceno n. pr. si kupimo teh ha zemlje. Ako smo zgradili za 3500 fl. potrebne stavbe, pašnik pa predelali v rodovitno polje, nam doa naša v resnici 300 fl. čistega dohodka na leto. Ne smemo torej misliti, da nam daje le zemljišče samo ta dohodek kot 4% obresti do 7500 fl. in da je torej zemljišče ta denar vredno, celo posestvo pa da po všteti vrednosti stavb v znesku 3500 fl. torej skupaj 11.500 fl. vredno. To ni res, kajti zemljišča nam dajejo navedeni dohodek le združena s stavbami. Brez teh bi ne dosegli takšnega vspeha. Zemljišč ostanejo torej le 4000 fl. vredna.

Pri razprodaji zemljišč na drobno ne jemljemo gospodarskih stavb v poštev, v tem tiči tudi vzrok, da je mogoče posamezna zemljišča veliko dražje prodati. Kupci posameznih parcel imajo že potrebne stavbe, če je v teh za spravljanje pomnoženih pridelkov dovolj prostora, plačajo zemljišča po pravi vrednosti, ne da bi odštevali obresti od stavbenega kapitala ali troške za potrebne poprave ali zavarovalnino proti ognju.

Trdno zidane stavbe so najbolj trpežne, pa tudi najdražje take stavbe pa preoblože posestvo z visokimi obrestimi. Ker je kapital po 5% obresti spleča že v 20 letih, je primerneje graditi manj trpežne in cenejše stavbe.

Če stanejo n. pr. stavbe, ki trpe po 100 let, 5000 fl. stavbe pa, katere je treba čez 50 let na novo zgraditi, le 2500 fl. znašajo običajne 5% obresti od prvih (5000 fl.) v 50 letih 12.500 fl. od teh pa le 6250 fl. Potemtakem si prihranimo 6250 fl. obresti, od katerih lahko porabimo 2500 fl. za nove stavbe. Ta vzgled jasno kaže, kako tratimo denar z dragoconimi stavbami.

Gospodarske stavbe graditi je namenu primerno brez nepotrebnih kotov in nerodnih hodnikov, zavarovana naj so pred ognjem in prepihom. Sredi stavb naj je dovolj prostrano dvorišče. Zaradi nevarnosti pred ognjem se priporoča, da ločimo posamezne stavbe, če se vkup drže, z močnim zidom (zid proti ognju,) kterege je treba vzdržavati v dobrem stanju.

Z ozirom na zdravstveno stanje ljudi in živalij je treba skrbeti za primerno zgradbo stanovanj in hlevov. Hiša mora biti postavljena na najbolj suhem mestu, zavarovarem in priležnem prostoru in spravljen, kar se

da namenu primerno. Sobe naj so prostorne, ne prenizke in okna ne premajhna. Stanovanju najbližje naj stoje hlevi in žitnica, Prav primerno je za kmetije, če je hlev prizidan neposredno k stanovanju, tako da je vse pod eno streho. Kakor to nahajamo v mnogih, zlasti gorkih krajih, koder po zimi sneg visoko zapade, iz stanovanja je potem mogoče naravnost v hlev, Iz hleva naj se gnojnica hitro odteka. Hlev mora biti tudi primerno visok ter imeti zadosti oken, ktera naj se po potrebi odpirajo, da se živina varuje obilo vročine in mrazom ter da ima vedno svežega zraka.

Skednji in kozolci naj se napravljajo bolj proč od hiše zaradi večje varnosti pred ognjem. Veliko podkapje pri gospodarskih stavbah nam rabi kaj dobro namestu kolnice (srpe) za spravljanje orodja. Pod to lahko zapeljemo tudi na hitroma polne vozove, če spravljammo seno ali žitno snopje ob nenadni plohi.

Gnojišče naj bo na primernem mestu dvorišča, iz kterege naj se pa odtekata deževnica in kapnica. Radno (planirano) in deloma tlakano dvorišče, ktero se lahko snaži, je največ vredno. Prav je tudi, da imamo iz stanovanja razgled po celem dvorišču.

Gospodarske stavbe naj stoje ob vozni poti in, če le kaže, sredi posestva, ker se s tem prihrani veliko časa in dela. Poleg tega je važna tudi kakovost stavbenega prostora. Stavbišče mora biti suho in trdno, umetne utrdbe so dragocene, na vlažnih mestih so pa stavbe ne le manj trpežne, temveč tudi nezdrave za ljudi in živali. Potem mora biti stavbišče tudi zavarovano pred povodnjimi. Dvorišče mora biti zadosti veliko, da je dovolj prostora za vsa opravila. Velikost dvorišča se pred vsem ravna po obsežnosti polja in po številu živine. Po navadi obsega dvorišče toliko prostora, kolikor zavzemajo gospodarske stavbe.

Kar zadeva popravo in vzdrževanje stavb se moramo ravnati strogo po načelu, da je treba vsako najmanjšo škodo takoj popraviti, kajti iz malih škod nastanejo z vsakim dnevom večje. Velike škode pa se popravljajo veliko dražje. Neobhodno potrebno je tudi, da zavarujemo vse stavbe proti ognju.

Poučni in zabavni del.

Črtica iz življenja dunajskega slovenskega visokošolca.

Bilo je v spomladi leta 1873., da sem po dovršenih študijah, v domovini nastopil službo.

Jeseni istega leta, napotil sem se v mestice K. pri Dunaju po svojo izvoljenko. Dospevši na Dunaj, bila mi je prva pot k dragemu prijatelju, sosedovemu Antonu, kateri je že takrat jurist bil. Po precej dolgem iskanji najdem srečno njegovo stanovanje. Potrkam na vrata, in glas „notri“ zadoni mi na uho. Ko ustopim, najdem Antona golorokega za mizo na divanu sedečega. Na mizi